

Проданюк Ф.М. (Київ)

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНОЗНАВЧИХ ДИСЦИПЛІН ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ НАВЧАННЯ

У статті розглянуто сутність та провідні форми самостійної роботи студентів. Розкрито роль самостійної роботи у формуванні професійної компетенції майбутніх фахівців.

Важливим завданням вищих навчальних закладів України є підготовка кваліфікованого фахівця, здатного до ефективної роботи за спеціальністю на рівні світових стандартів, який прагне постійного професійного зростання, соціальної та професійної мобільності. Вирішення цього завдання неможливе без підвищення ролі самостійної роботи студентів над засвоєнням навчального матеріалу. У той же час доводиться визнати, що самостійна робота студентів, її планування, організаційні форми й методи є недостатньо дослідженими проблемами сучасної педагогічної науки¹.

Розрізняють кілька видів самостійної роботи студентів:

репродуктивна самостійна робота передбачає виконання робіт, пов'язаних із заповненням таблиць, схем тощо; пізнавальна діяльність полягає у запам'ятовуванні, осмисленні, закріпленні знань та формуванні умінь;

реконструктивна самостійна робота передбачає систематизацію матеріалу, складання планів, тез, анотацій, написання рефератів тощо;

творча самостійна робота потребує аналізу проблемної ситуації та генерації нової інформації, при цьому студент має самостійно вибрати засоби й методи для вирішення поставленого завдання.

Характерною особливістю сучасного суспільства є його висока інформативність. Постійне розширення обсягу знань у сучасному світі об'єктивно змінює парадигми освіти. У світі відбувся перехід від освіти на все життя до освіти протягом життя. Професійний рівень підготовки та успішність студентів обумовлюється їхніми навичками самостійного поповнення знань.

В останні роки у багатьох країнах відбувається переорієнтація програм та педагогічних технологій на компетентний підхід². Пріоритетний розвиток компетентних підходів у освітніх технологіях зумовлює подальше зростання актуальності різноманітних форм самостійної роботи студентів. Роль викладача в цих умовах полягає насамперед у тому, щоб пробудити й закріпити у студентів інтерес не лише до знань, а й до самостійного їх отримання, а також створити сприятливі умови для опанування знань³.

Впровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у ВНЗ України передбачає підвищення якості підготовки висококваліфікованих фахівців та забезпечення престижу національної вищої освіти. Ця вимога актуальна і для циклу

¹ *Мохова С.Т.* Место и роль самостоятельной работы студентов в формировании умения самообразования // <http://www.vtk.t-k.ru>.

² *Ващенко Л.С.* Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К.: К.І.С., 2004. – С. 97.

³ *Яцишина Л.К., Лабурцева О.І.* Самостійна робота студентів за напрямом підготовки «маркетинг» як засіб формування професійних компетенцій // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К., 2010. – № 5. – Т. 4. – С. 258.

гуманітарних дисциплін, що вивчаються у вищих навчальних закладах нашої держави. Зокрема, це стосується курсів «Історія України», «Українська та зарубіжна культура» та «Історія української культури».

Метою цієї роботи є викладення досвіду кафедри українознавства Київського національного університету технологій та дизайну у сфері організації самостійної роботи студентів для вивчення українознавчих дисциплін.

У процесі досягнення мети поставлено такі завдання: розкрити сутність організації самостійної роботи студентів; проаналізувати систему самостійної роботи студентів під час вивчення українознавчих дисциплін з урахуванням вимог кредитно-модульної системи.

У сучасній літературі можна виділити декілька підходів щодо визначення поняття «самостійна робота студентів»: (1) навчальна діяльність індивідуального чи колективного характеру, яку виконують у межах аудиторних занять з участю викладача чи поза аудиторією за розробленими навчально-методичними вказівками; (2) активна індивідуальна пізнавальна діяльність з орієнтацією на набуття новітніх знань; (3) навчально-пізнавальний процес різнорівневої складності з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, який організував викладач у межах і поза аудиторією; (4) складовий елемент навчального процесу у вигляді виконання конкретних завдань різного рівня складності у спеціально відведений час без участі викладача; (5) самостійне набуття нових знань за двома аспектами: зовнішнім – виконання освітніх функцій викладачем; внутрішнім – розвиток пізнавальних функцій студента¹.

Загальною позицією до різноманітних точок зору стосовно визначення поняття «самостійна робота студентів» є розуміння її, як процесу та дії, спрямованої на засвоєння навчального матеріалу, поглиблення теоретичних знань і розвиток практичних умінь та навичок. Але разом з тим, є відмінності щодо методів, форм, засобів та характеру самостійної роботи. Ми підтримуємо позицію тих науковців, хто під «самостійною роботою студентів» розуміє специфічну форму організації навчального процесу, мета якої полягає у формуванні навичок самостійності під час засвоєння теоретичних знань і набутті практичних умінь².

Організація самостійної роботи студентів розглядається як система заходів з організації та управління самостійною діяльністю студентів з орієнтацією на особистість. Вона включає як опрацювання теоретичного матеріалу, так і виконання практичних завдань, тому при кредитно-модульній системі можна виділити такі форми самостійної роботи: попереднє ознайомлення студента з опорним конспектом лекції з метою повторення базових понять, на які є посилання і без яких неможливе розуміння теми лекції; робота по закріпленню і свідомому оволодінню лекційним матеріалом за конспектом; формування навичок роботи з навчальною літературою відповідно до теми прочитаної лекції; самоперевірка якості засвоєння теоретичного матеріалу за тестовими запитаннями; опрацювання додаткової літератури, рекомендованої викладачем, для розширення знань; набуття навичок практичного застосування вивченого матеріалу, розв'язування завдань; складання конспектів за темами, які винесені на самостійне опрацювання; підготовка рефератів та доповідей для студентської наукової конференції за темою, запропонованою викладачем (виконують найкращі студенти).

Розглянемо форми самостійної роботи студентів при формуванні вмій і навичок практичного застосування вивченого матеріалу: виконання поточних домашніх завдань, які є однаковими для всіх студентів, що відповідають темі прочитаної лекції і спрямовані

¹ Пушкар М.С. Створення інтелектуальної системи обліку. – К., 2007. – Т. 4. – 152 с.; Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в європейському просторі вищої освіти. – К.: Ленвіт, 2006. – 35 с.

² Гречан А.П., Колос І.В. Особливості організації самостійної роботи студентів за напрямом підготовки «облік і аудит» // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – К., 2010. – № 5. – Т. 4. – С. 271.

на покращення засвоєння теоретичного матеріалу та закріплення методів його практичного застосування; виконання індивідуальних домашніх завдань; самоперевірка вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних тестових завдань, що відповідають певному модулю навчальної програми; виконання індивідуальних завдань, що містять прикладні завдання.

Контроль знань самостійної роботи студентів передбачає проведення поточного, проміжного, рубіжного та підсумкового контролю.

При кафедрі українознавства КНУТД функціонує історичний гурток «Кліо» та студентський історичний клуб. Під час роботи в гуртку та клубі студенти набувають практичних навичок наукової діяльності. Члени історичного гуртка та клубу є активними учасниками проведення круглих столів та зустрічей з ветеранами, які проводить кафедра українознавства.

Під час вивчення курсу «Історія України» значна увага приділяється дослідженню діяльності визначних вітчизняних діячів. Протягом семестру кожен студент збирає матеріали про відомого державного діяча та національного політика. На останніх семінарських заняттях з курсу студенти захищають свої реферати. Це створює необхідне підґрунтя для проведення семінарських занять та організації самостійної роботи студентів на якісно нових засадах. В ході занять студенти відпрацьовують уміння грамотного ведення наукової дискусії.

Під час підготовки до занять викладачі широко застосовують можливості кінолекторію кафедри українознавства. Його фонди широко використовують під час проведення занять з курсів «Історія України» та «Українська та зарубіжна культура».

Одним із напрямків самостійної роботи студентів під час вивчення курсів «Українська та зарубіжна культура» та «Історія української культури» є підготовка творчої папки. В ній мають бути портрети та короткі відомості про визначних діячів вітчизняної культури, пам'ятки архітектури, живопису, скульптури та декоративно-ужиткового мистецтва. Це дає можливість студентам закріпити отримані знання.

The essence and the leading forms of self-study work are under consideration in the article. The role of self-study work in the formation of professional capacity of future professionals is revealed and defined.